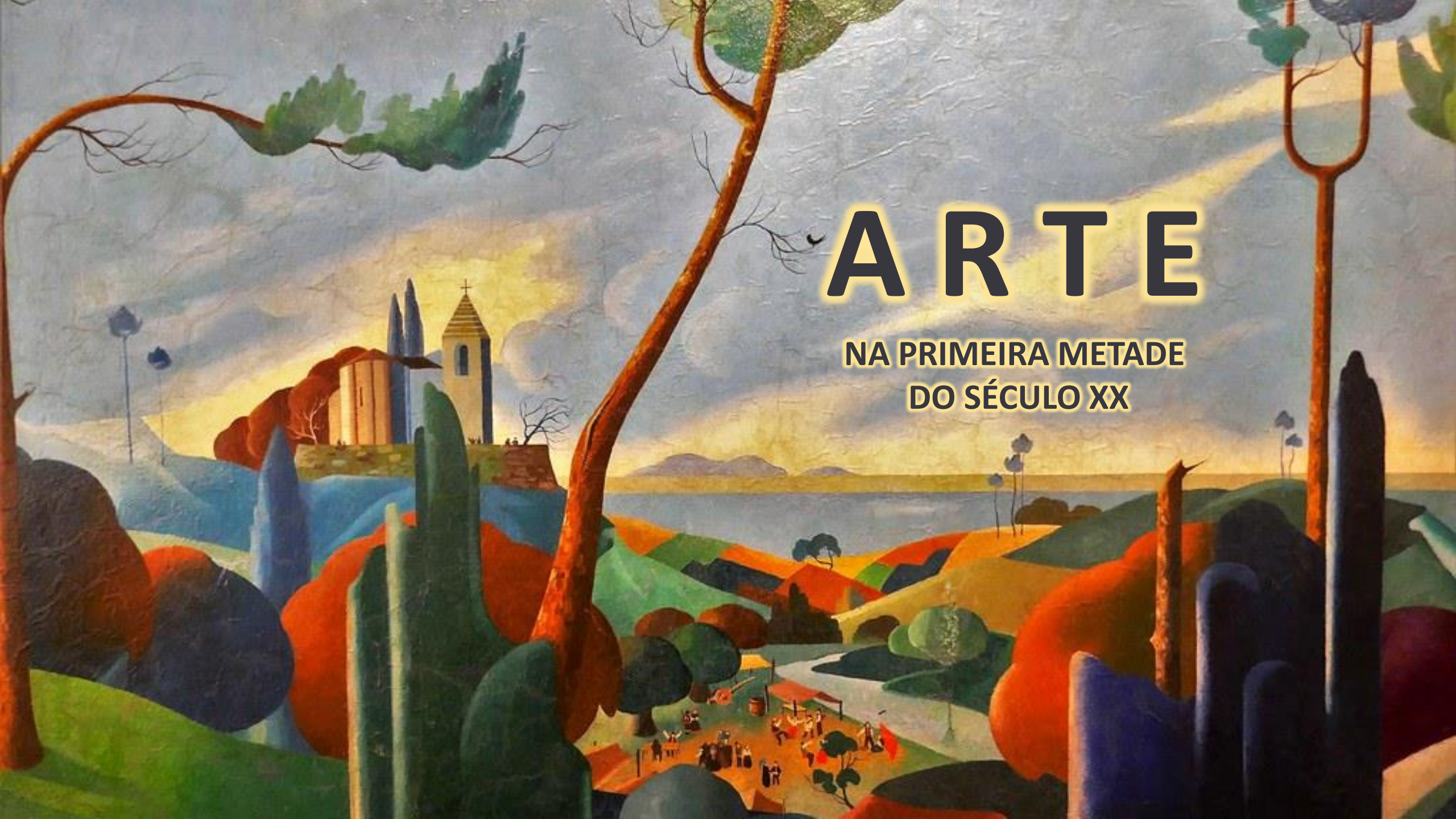
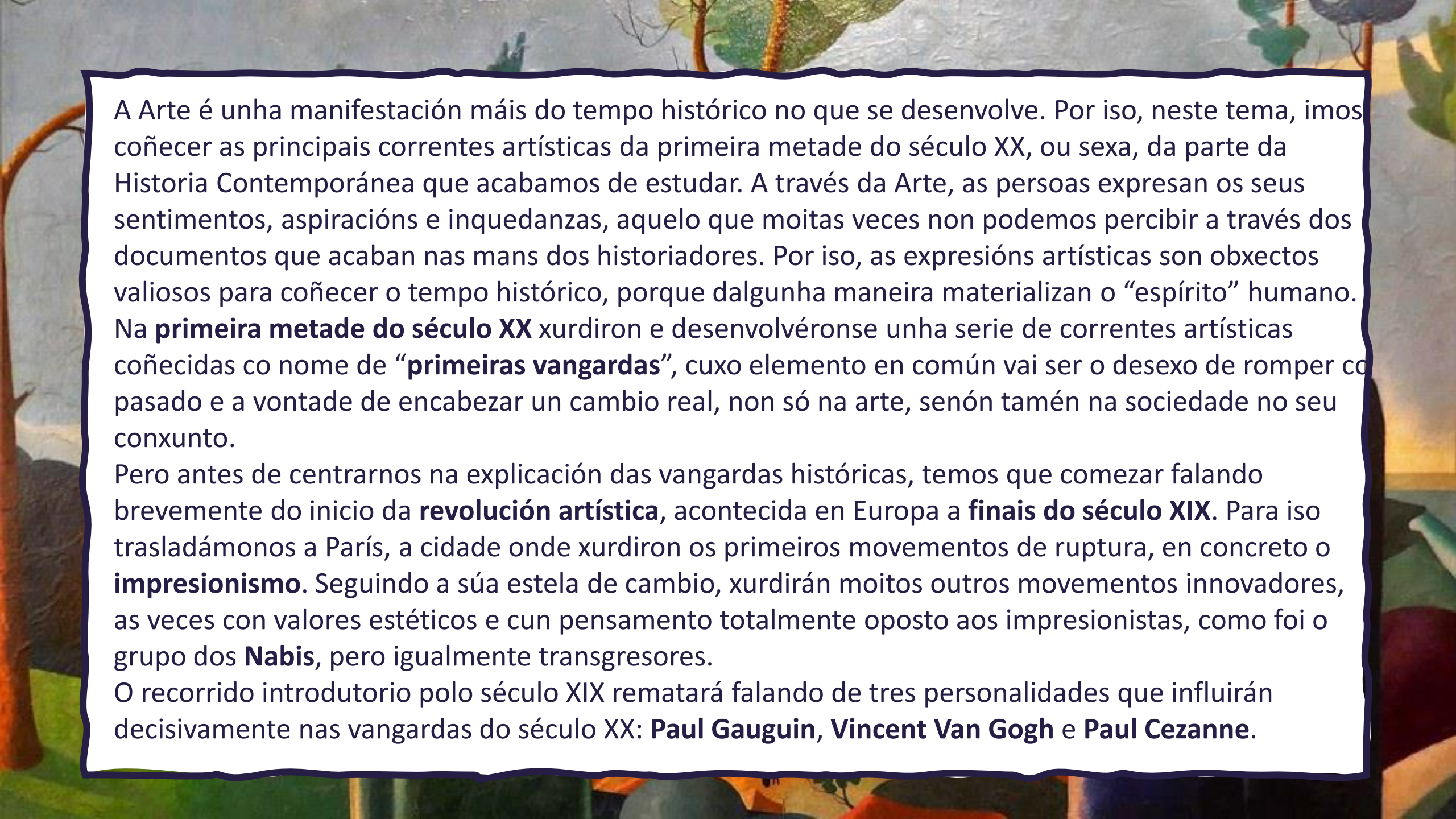

ARTE

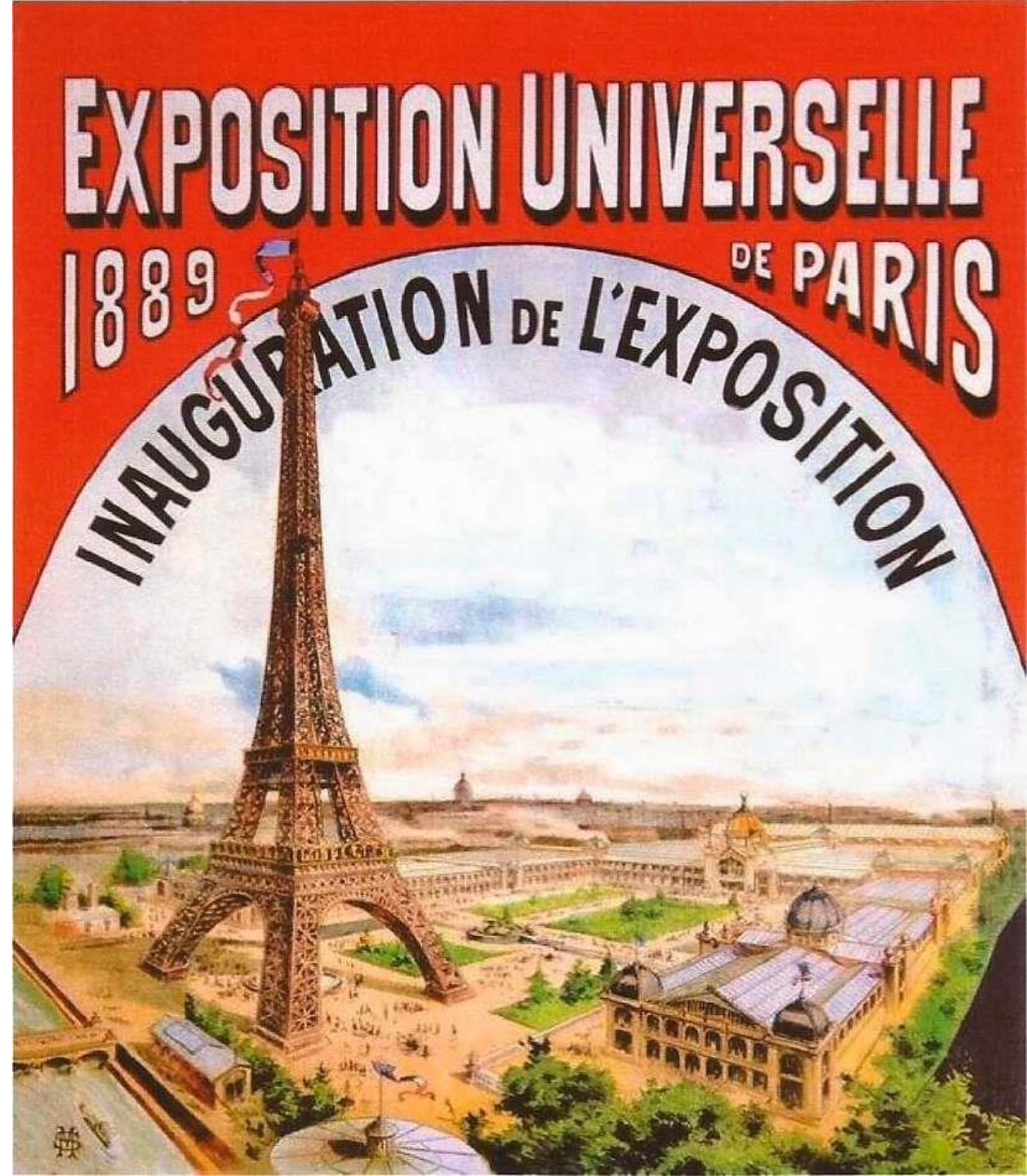
NA PRIMEIRA METADE
DO SÉCULO XX

A Arte é unha manifestación máis do tempo histórico no que se desenvolve. Por iso, neste tema, imos coñecer as principais correntes artísticas da primeira metade do século XX, ou sexa, da parte da Historia Contemporánea que acabamos de estudar. A través da Arte, as persoas expresan os seus sentimentos, aspiracións e inquietudes, aquilo que moitas veces non podemos percibir a través dos documentos que acaban nas mans dos historiadores. Por iso, as expresións artísticas son obxectos valiosos para coñecer o tempo histórico, porque dalgunha maneira materializan o “espírito” humano. Na **primeira metade do século XX** xurdiron e desenvolvéronse unha serie de correntes artísticas coñecidas co nome de “**primeiras vangardas**”, cuxo elemento en común vai ser o desexo de romper co pasado e a vontade de encabezar un cambio real, non só na arte, senón tamén na sociedade no seu conxunto.

Pero antes de centrarnos na explicación das vangardas históricas, temos que comezar falando brevemente do inicio da **revolución artística**, acontecida en Europa a **finais do século XIX**. Para iso trasladámonos a París, a cidade onde xurdiron os primeiros movementos de ruptura, en concreto o **impresionismo**. Seguindo a súa estela de cambio, xurdirán moitos outros movementos innovadores, as veces con valores estéticos e cun pensamento totalmente oposto aos impresionistas, como foi o grupo dos **Nabis**, pero igualmente transgresores.

O recorrido introdutorio polo século XIX rematará falando de tres personalidades que influirán decisivamente nas vangardas do século XX: **Paul Gauguin, Vincent Van Gogh e Paul Cezanne**.

Indios „Onas“ llevados a París por Mr. Maitre en 1889.

A. K. Punta Arenas, de Magellanes - Ch

Exposition Universelle de 1889

ND. Phot

Pavillóns da Exposición Internacional de París, 1889

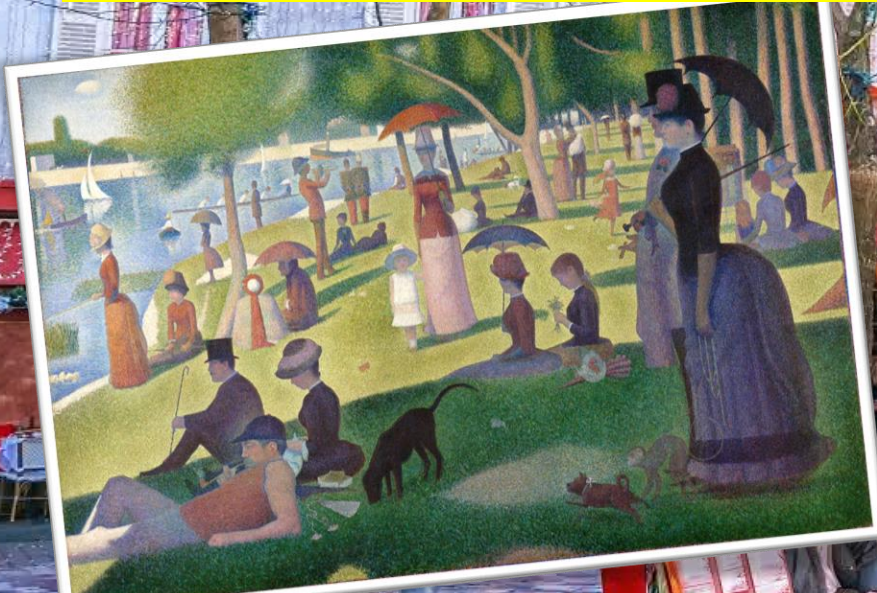

xpos de París de 1889

ome. 1889. 1889. 1889.

Édouard Manet, *Almorzo campestre*, 1863

Georges-Pierre Seurat, *Tarde de domingo na illa da Gran Jatte* 1886

Barrio de Montmartre
(O barrio dos artistas en París)

Claude Monet, *Impresión, sol naciente* (1872)

Pierre Auguste Renoir, *Baile no Moulin da Galette* (1876)

Impresionismo

Influencias →

Comparación de estilos artísticos do século XIX (pintura)

Neoclásico

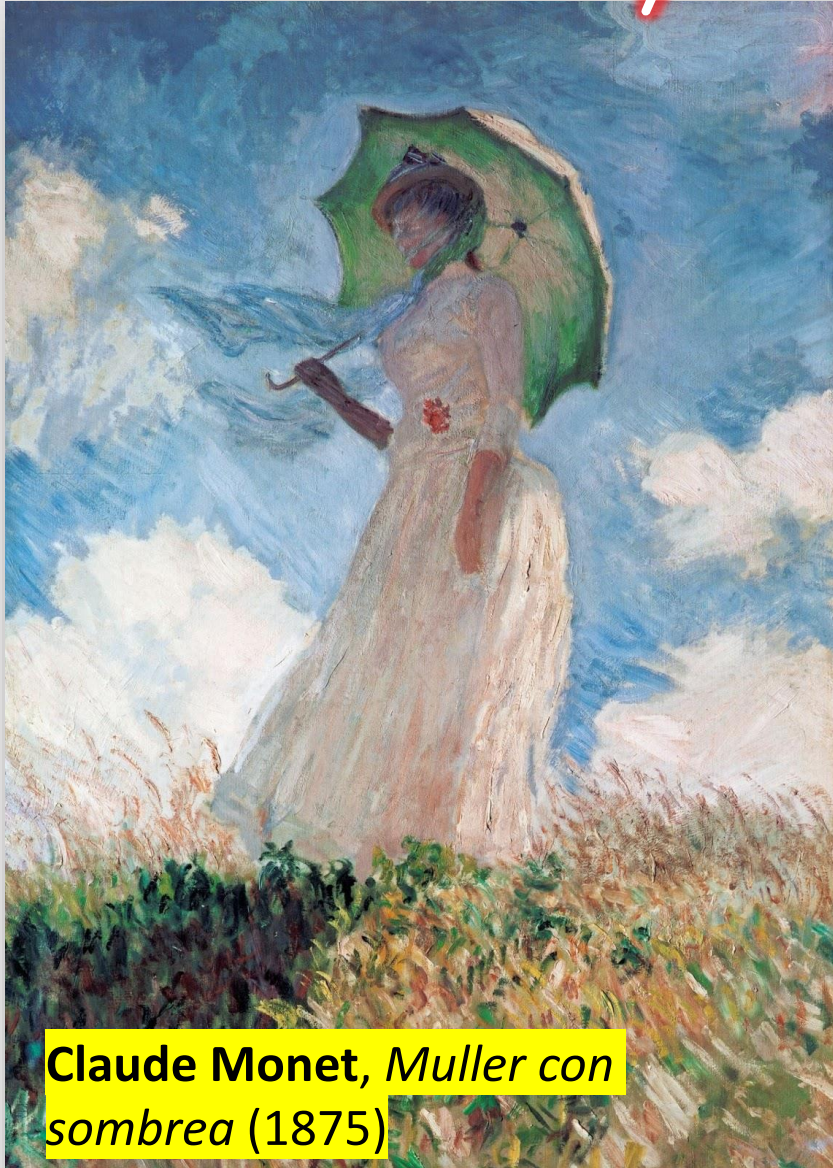
Dominique Ingres, A condesa de Haussonville (1845)

Realismo

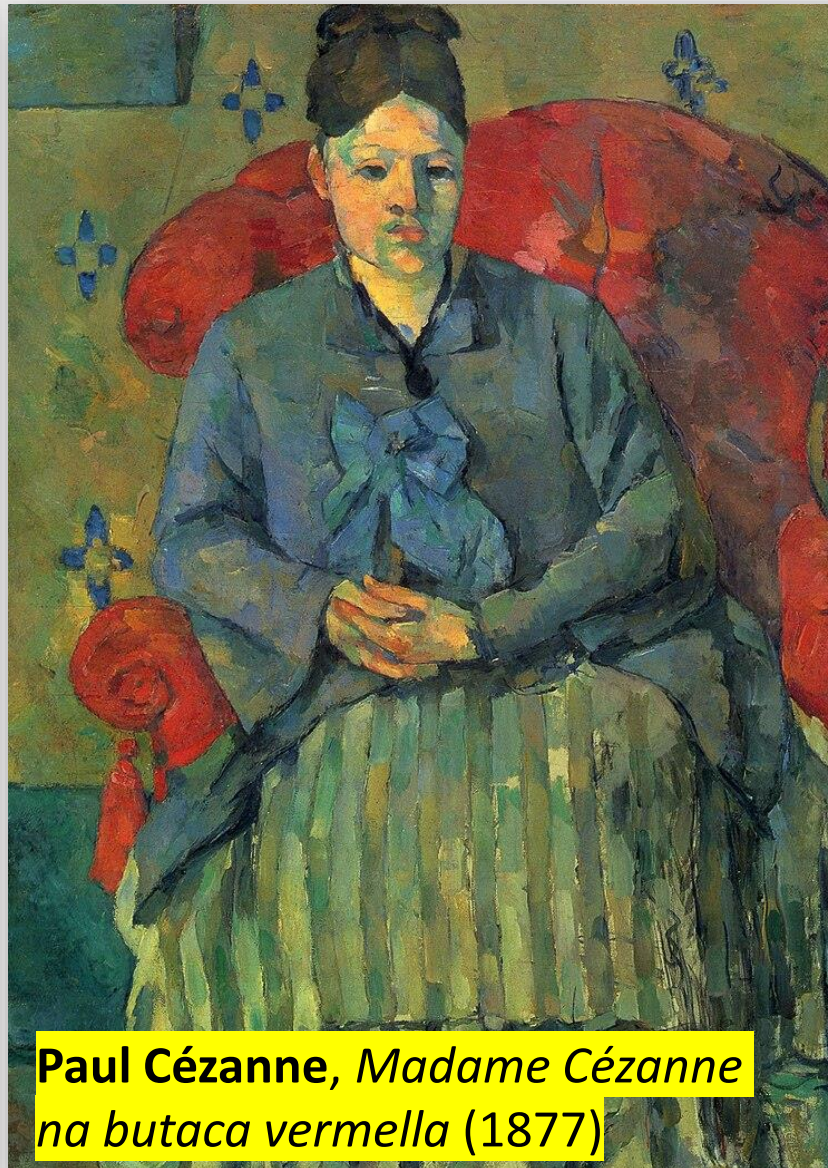

Jean-François Millet, As espigadoras (1857)

Impresionismo

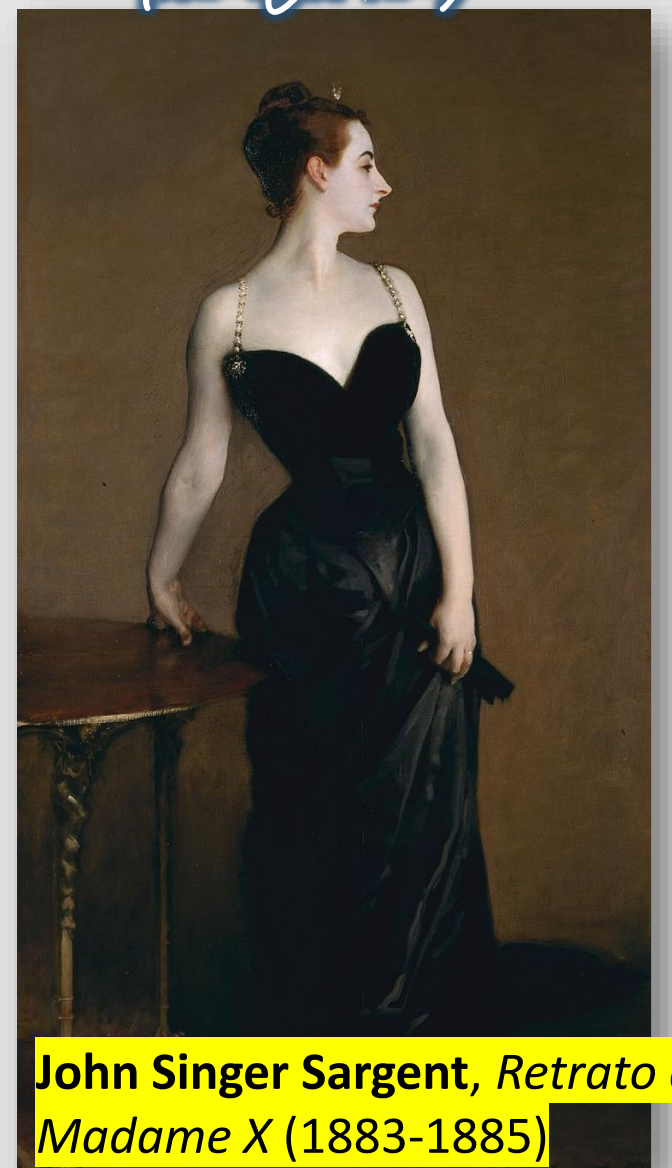

Claude Monet, Muller con sombrea (1875)

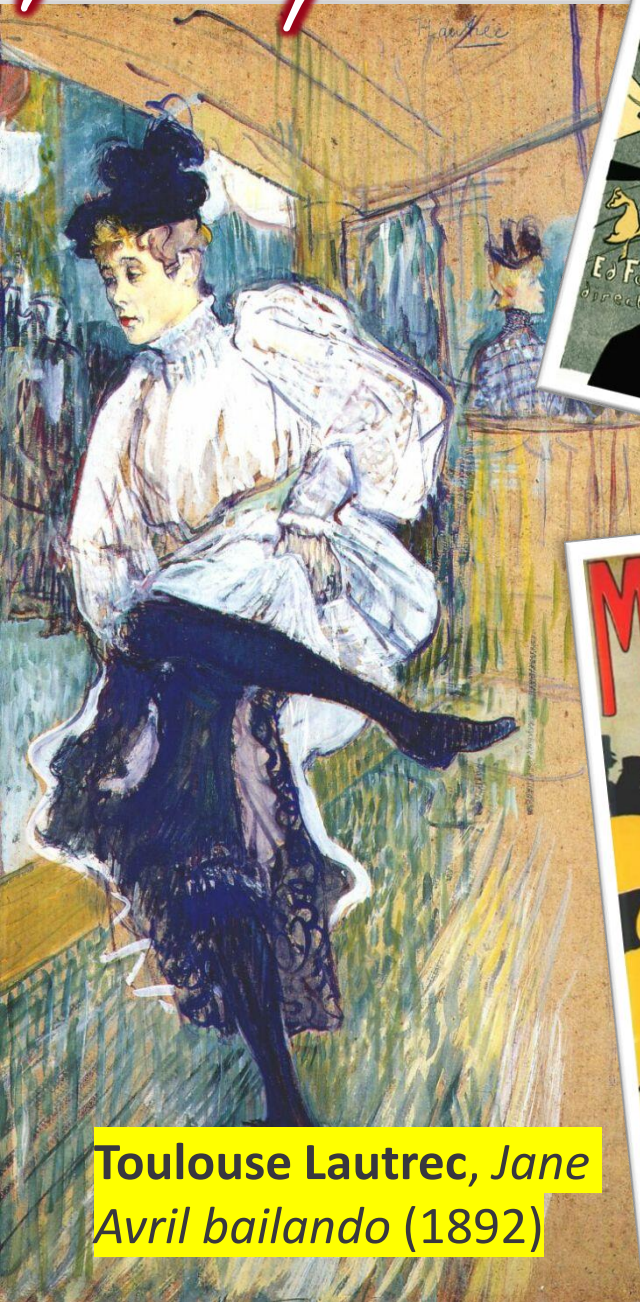
Paul Cézanne, Madame Cézanne na butaca vermella (1877)

Neoclássica (moderna)

John Singer Sargent, Retrato de Madame X (1883-1885)

Postimpresionismo

Toulouse Lautrec, Jane Avril bailando (1892)

Comparación de estilos artísticos do século XIX (arquitectura)

**Praza de la Concordia
(arquitectura neoclásica)**

**Ópera Garnier, 1875 (arquitectura
romántica- neobarroca)**

**Igrexa da Madeleine, 1845
(arquitectura neoclásica)**

**Basílica do Sacre Coeur, 1875
(arquitectura romántica-
neobizantina)**

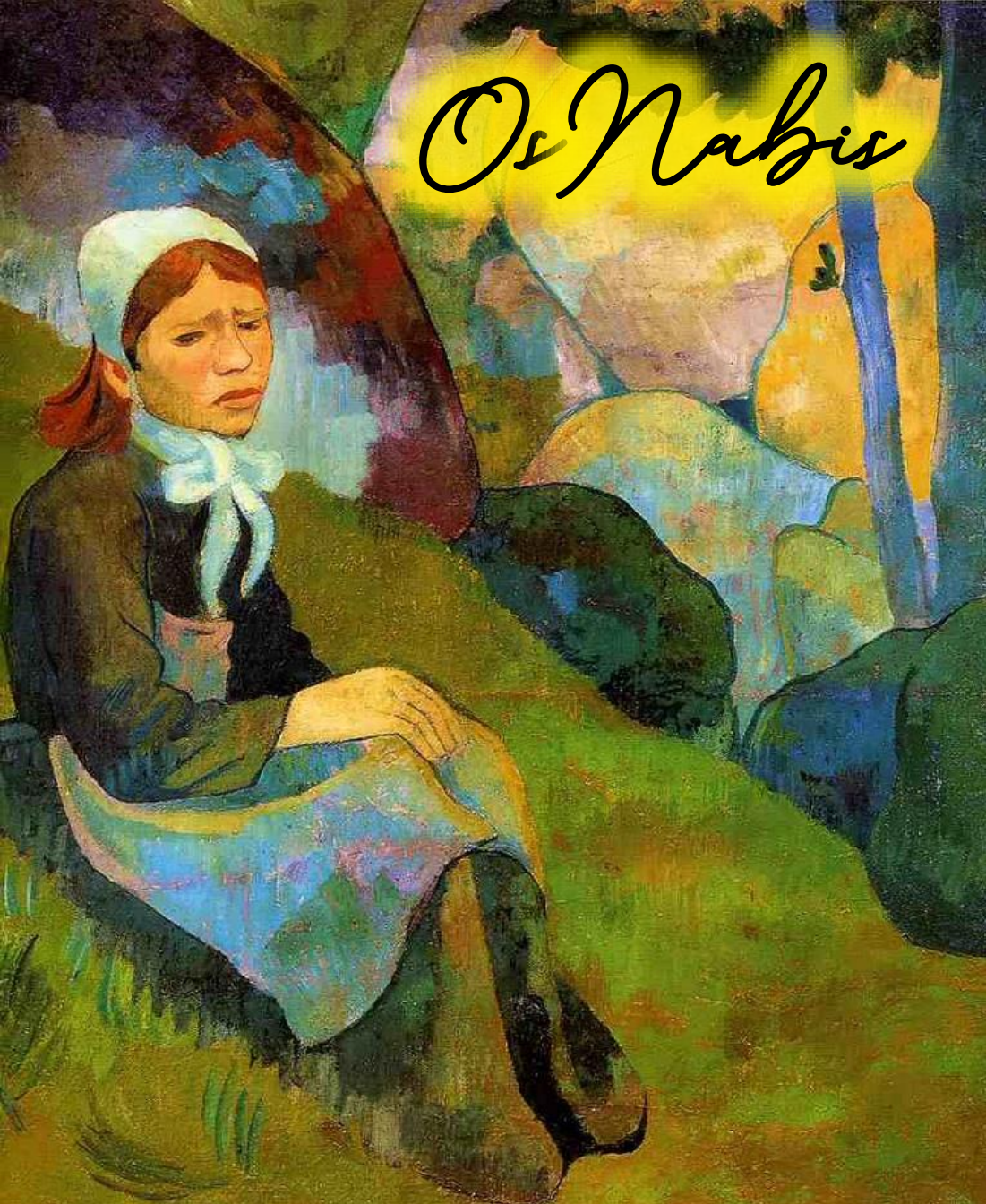

Art Nouveau

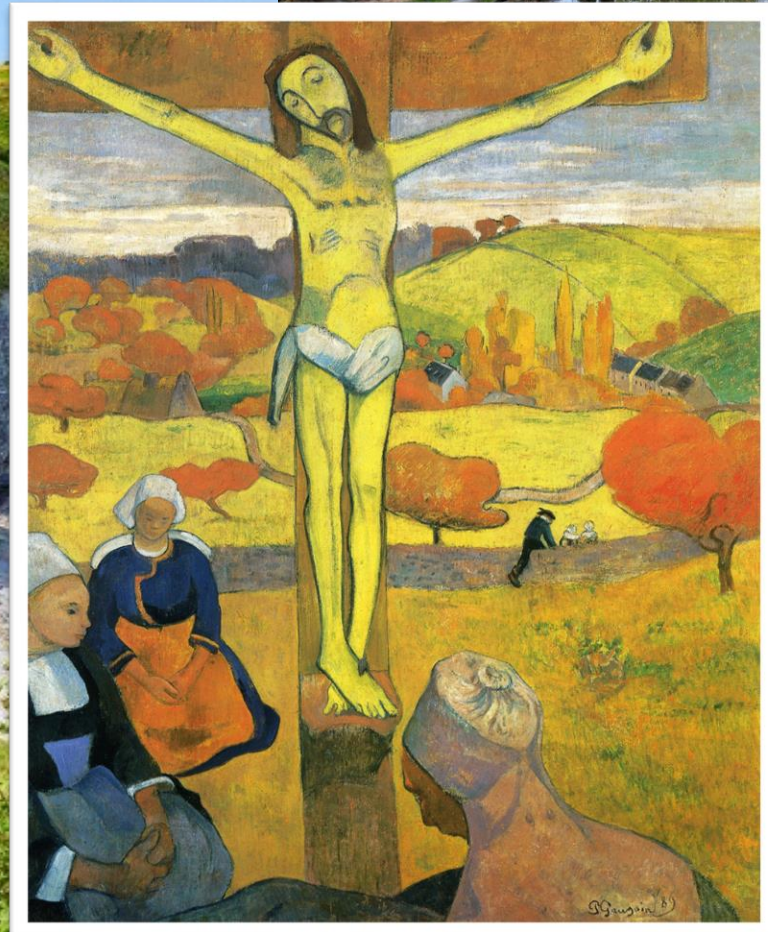
Arquitetura do ferro e do cristal

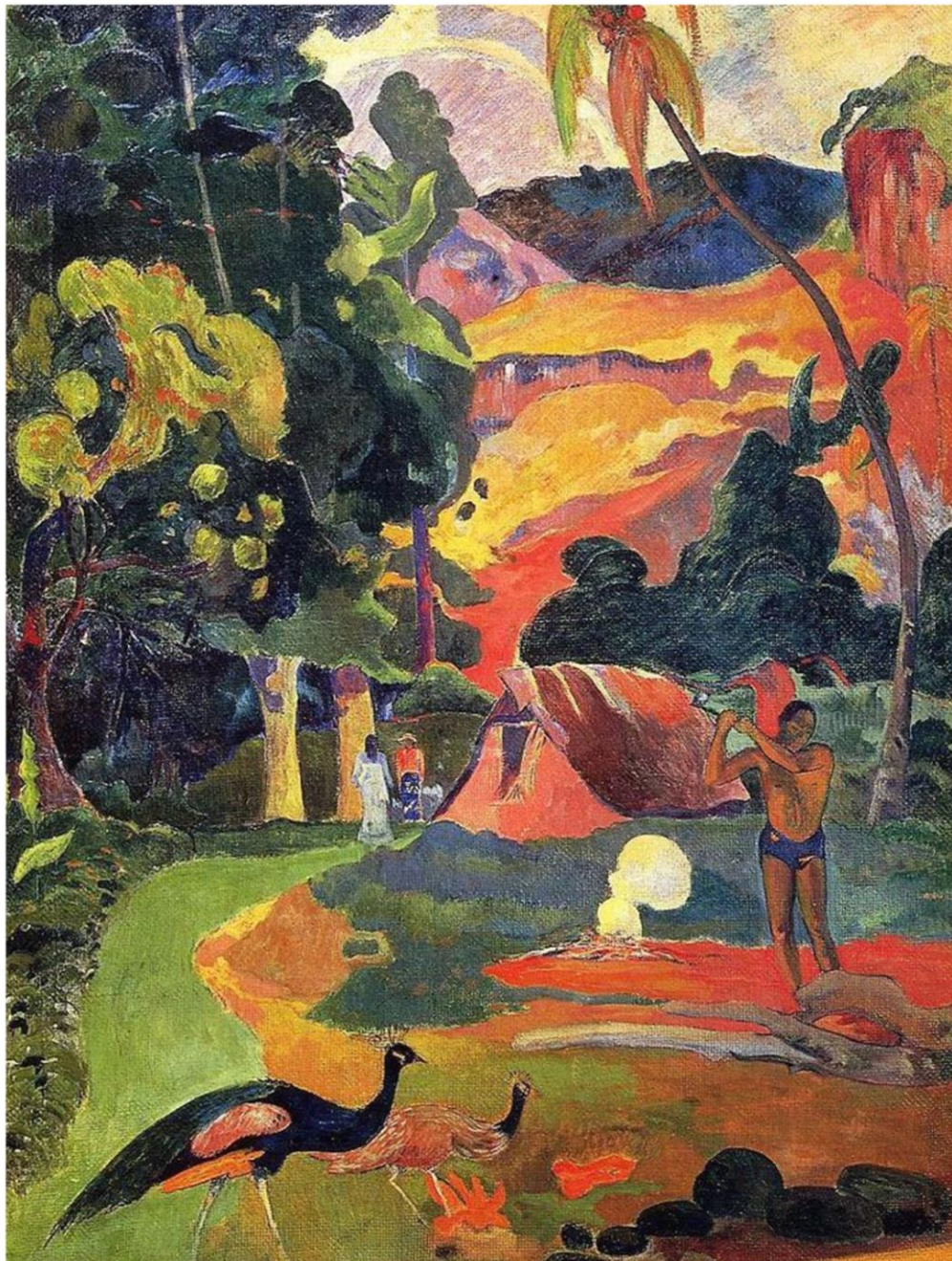
Paul Serusier, *Soidade ou campesiña bretoa*, 1891

Pont Aven, Bretaña, Francia

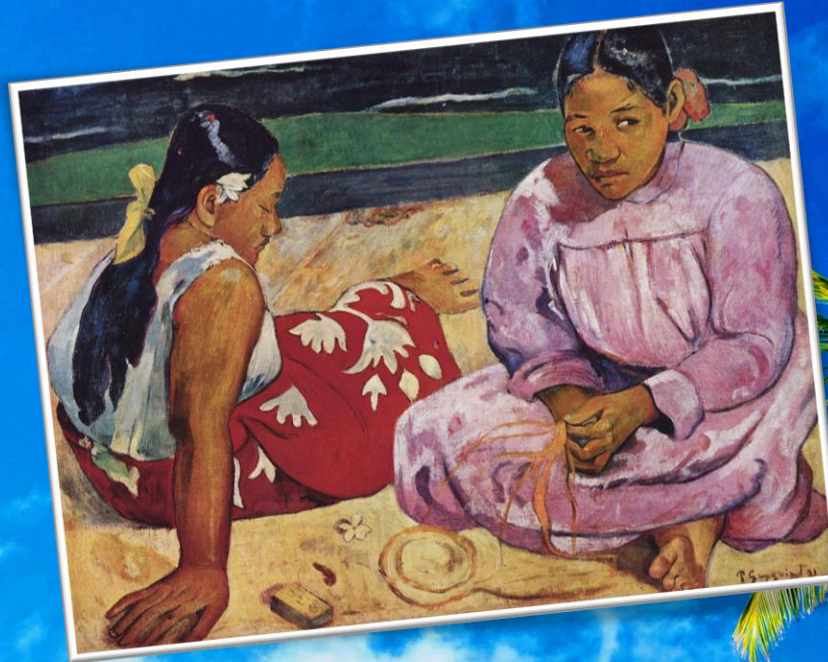

Paul Gauguin, *O Cristo amarelo*, 1889

Paul Gauguin, *Paisaxe con pavos reais* (1892)

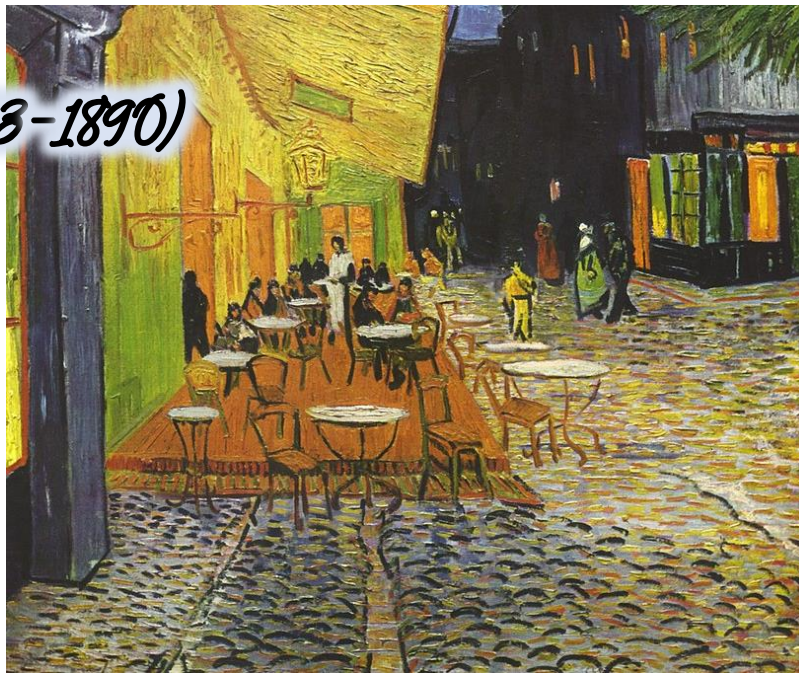
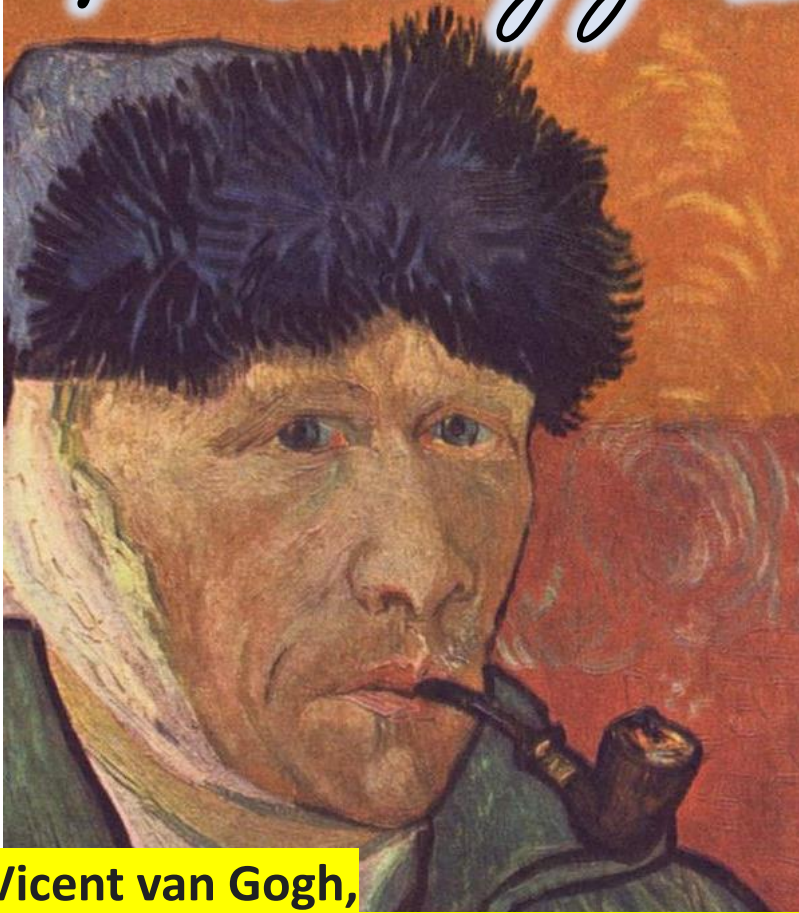

Paul Gauguin, *Mulleres de Tahiti* (1891)

Paul Gauguin (1848-1903)

Vicent van Gogh (1858-1890)

Vicent van Gogh,
Autorretrato con orella vendada (1889)
Terraza do café pola noite (1888)
Xerro con doce xirasois (1888)
A noite estrelada (1889)
Dormitorio en Arlés (1888)

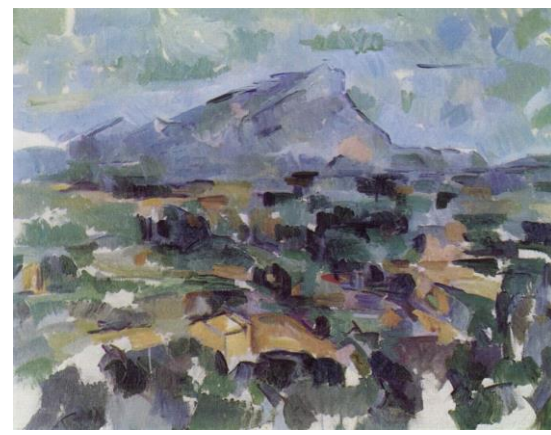
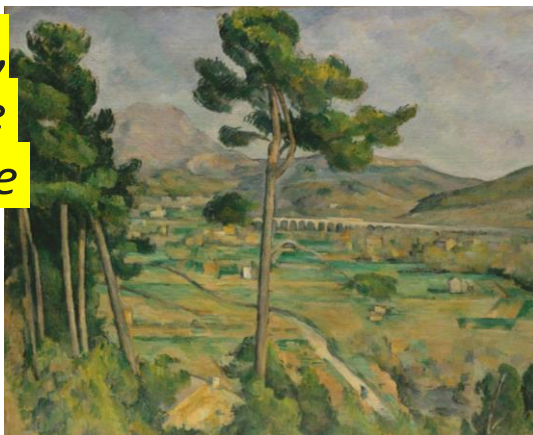

Paul Cezanne,
Cesto de mazás (1893)
Os xogadores de cartas
(1890-95)

Paul Cézanne (1839-1906)

Paul Cezanne,
A montaña de Sainte-Victoire
(pinturas
entre 1882 e
1906)

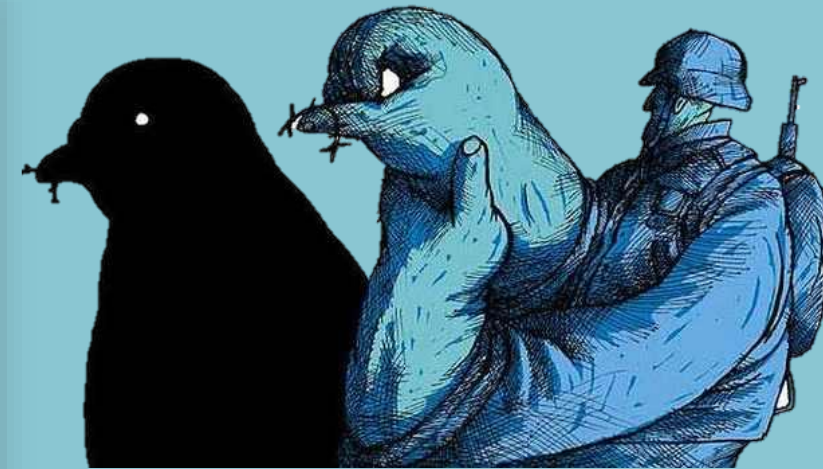
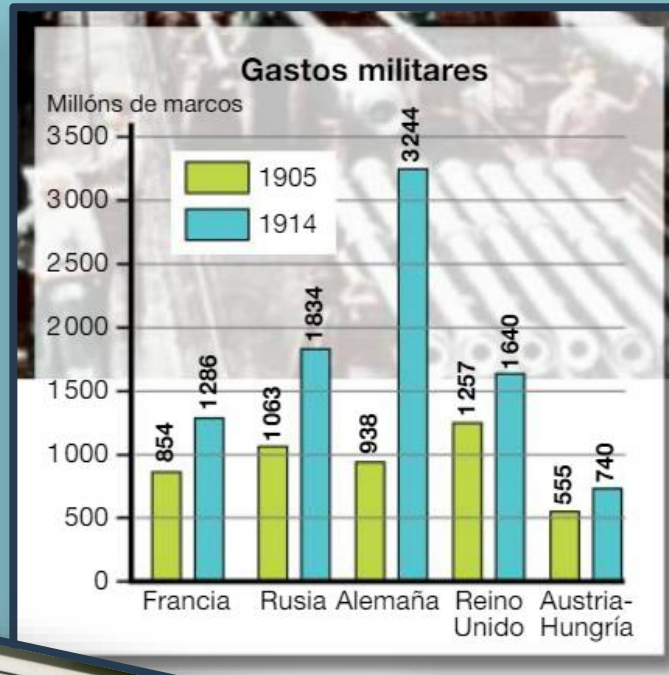

Europa a inicios do século XX

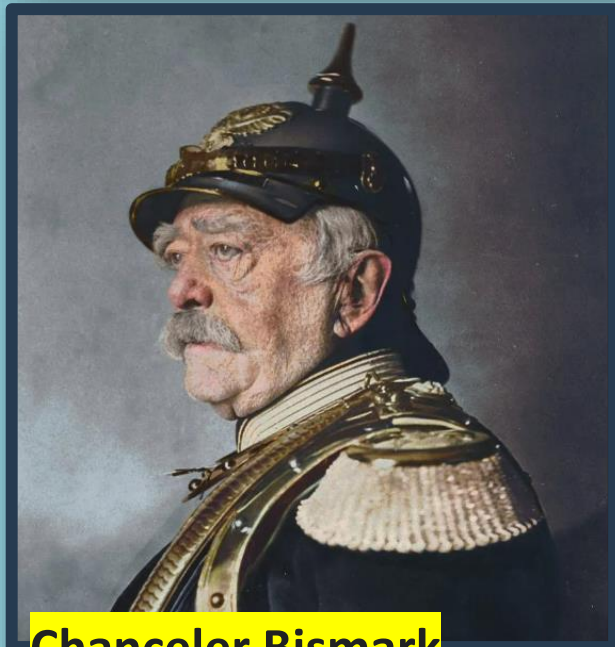

Imperialismo colonial

A PAZ ARMADA

Chanceler Bismarck

Guillermo II de Alemaña

Oficina de recrutamento, 1914

As primeiras vangardas

Vanguardia: corrente que se sitúa á cabeza da renovación artística e cultural.

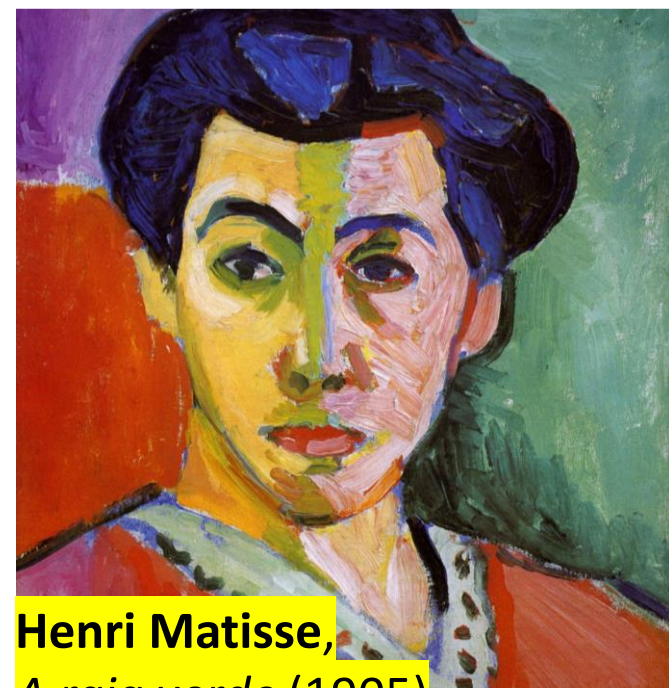
Características comúns das 1ª vangardas:

- Ruptura co pasado artístico de Occidente e todas as súas normas
- A única norma é a liberdade artística e a innovación como valor absoluto
- Experimentación constante
- Xurdimento de numerosos movementos artísticos que nacen e desaparecen rapidamente
- Frecuente compromiso social e activismo social

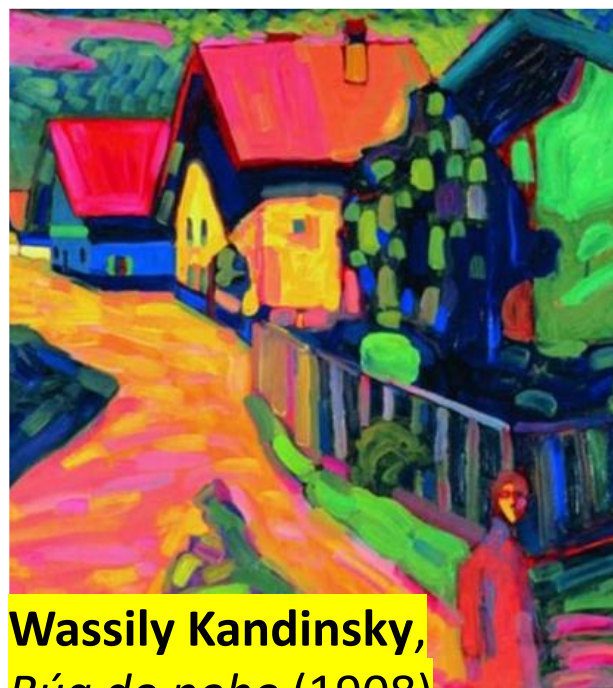
1. Fauvismo (1905)

André Derain, *A ponte de Waterloo* (1906)

Henri Matisse,
A raia verde (1905)

Wassily Kandinsky,
Rúa do pobo (1908)

Henri Matisse,
*A habitación
vermella* (1908)

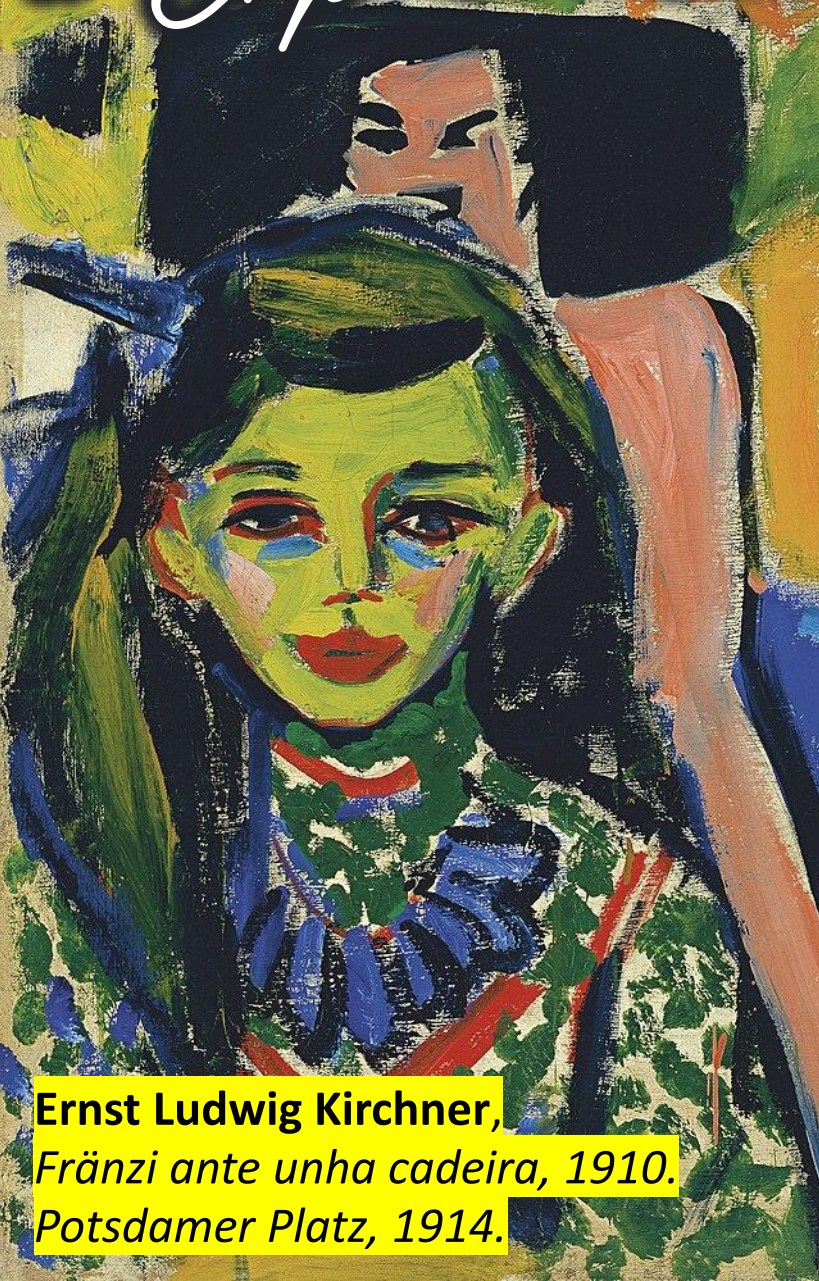
Os fauvistas (“feras”) tiñan en común o gusto polas cores intensas e brillantes, os contrastes cromáticos atrevidos e as formas simplificadas. Eles pintaban o que sentían, non o que vían, e compartían a súa alegría de vivir.

Henri Matisse

2. Expresionismo alemán (1905)

Ernst Ludwig Kirchner,
Fränzi ante unha cadeira, 1910.
Potsdamer Platz, 1914.

Edvard Munch,
O Grito, 1893.

Erich Heckel, *Bañistas na praia, 1913*

Dentro desta corrente houbo distintos grupos. En primeiro lugar, estaba “**A Ponte**” (Dresde), un colectivo de artistas que desexaban realizar unha arte máis libre e sincera que a tradicional. Eles tamén confiaban nas leis do propio instinto e na forza expresiva das cores e das liñas, pero as súas obras son máis agresivas ou dramáticas que as dos fauvistas, xa que están cargadas de crítica social.

Franz Marc, *Cabalo azul I*, 1911

Paul Klee, *Vista dunha praza*, 1912

August Macke, *A tormenta*, 1911

“O Xinete Azul” (Múnic) foi o segundo colectivo expresionista de Alemaña. Xurdiu como reacción á tensión e ás rivalidades do contexto internacional europeo, pero tamén fronte ao ritmo de vida do home moderno e urbano. Este grupo de artistas aspiraba a facer visible a experiencia interior -a vida espiritual-, aquilo que a sociedade contemporánea tendía a silenciar, a través da arte.

“A arte actúa sobre a sensibilidade e, por tanto, só pode actuar a través da sensibilidade. O cálculo matemático e a especulación dedutiva, aínda que se baseen en medidas seguras e pesos exactos, nunca producirán resultados artísticos” (**Vasily Kandinsky, 1911**)

Wassily Kandinsky, O xinete (1911)

3. *Cubismo (1907)*

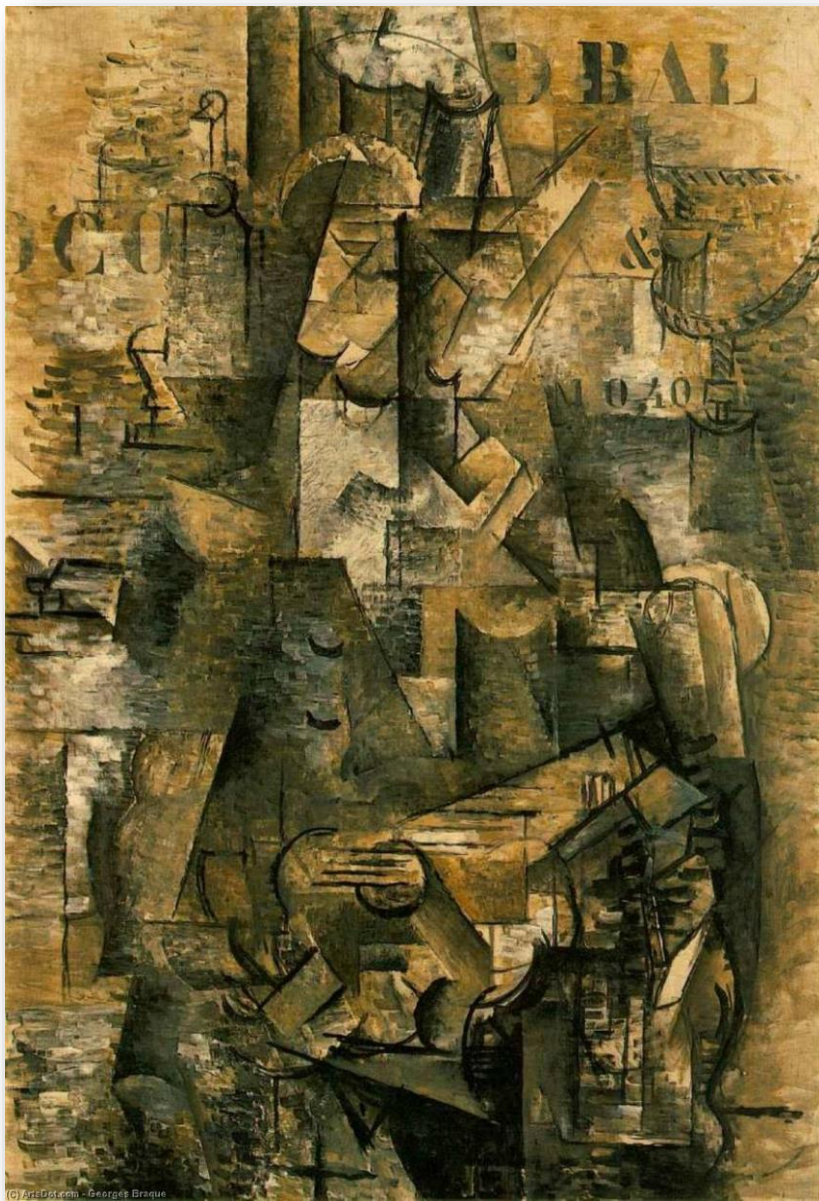

Pablo Picasso, *As señoritas de Avignon*, 1907

Pablo Picasso, *Retrato de Kahnweiler*, 1910

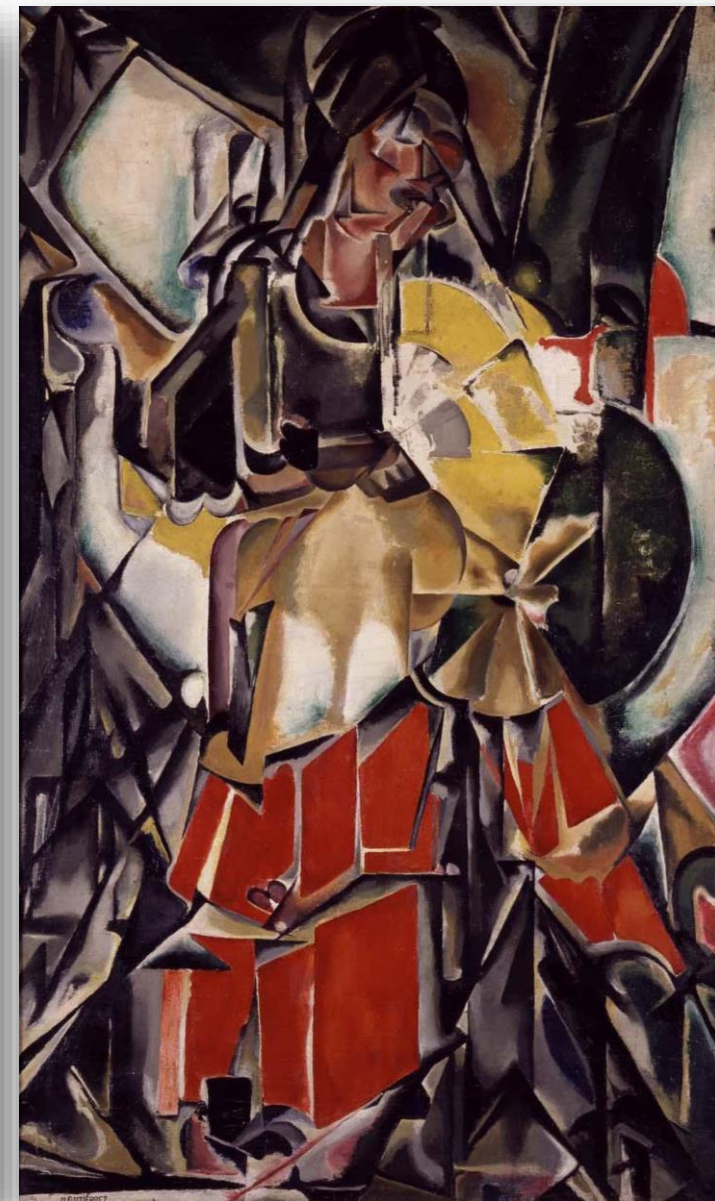
O cubismo rompeu co último principio renacentista vixente a principios do século XX: a perspectiva; e, con ela, desaparece a ilusión da forma, o espazo e a profundidade. Os artistas do cubismo representaban a realidade mediante o emprego de elementos xeométricos, fragmentando liñas e superficies e aplicando unha “perspectiva múltiple”. Isto quere dicir que representaban todas as partes dun obxecto nun mesmo plano, cada unha delas visible desde a perspectiva que mellor a recoñece.

George Braque,
O português, 1911

Juan Gris, *Praza Ravignan, natureza morta ante unha ventá aberta, 1915*

María Blanchard,
Muller con abanico, 1916

4. Futurismo (1909)

Carlo Carrá, *Ciclista*, 1913

A idea principal do futurismo era facer unha arte do “futuro”, futuro que se identificaba co mundo da industria, da gran cidade, a velocidade e a fugacidade da vida. Os futuristas propuxeron uns novos estándares de beleza que enxalzaban as máquinas por encima das obras de arte clásica. Os temas frecuentados por eles foron os coches, as fábricas, os avións, así como o dinamismo e fugacidade da vida urbana e as masas sociais.

Gino Severini, *Expansión da luz*, 1913

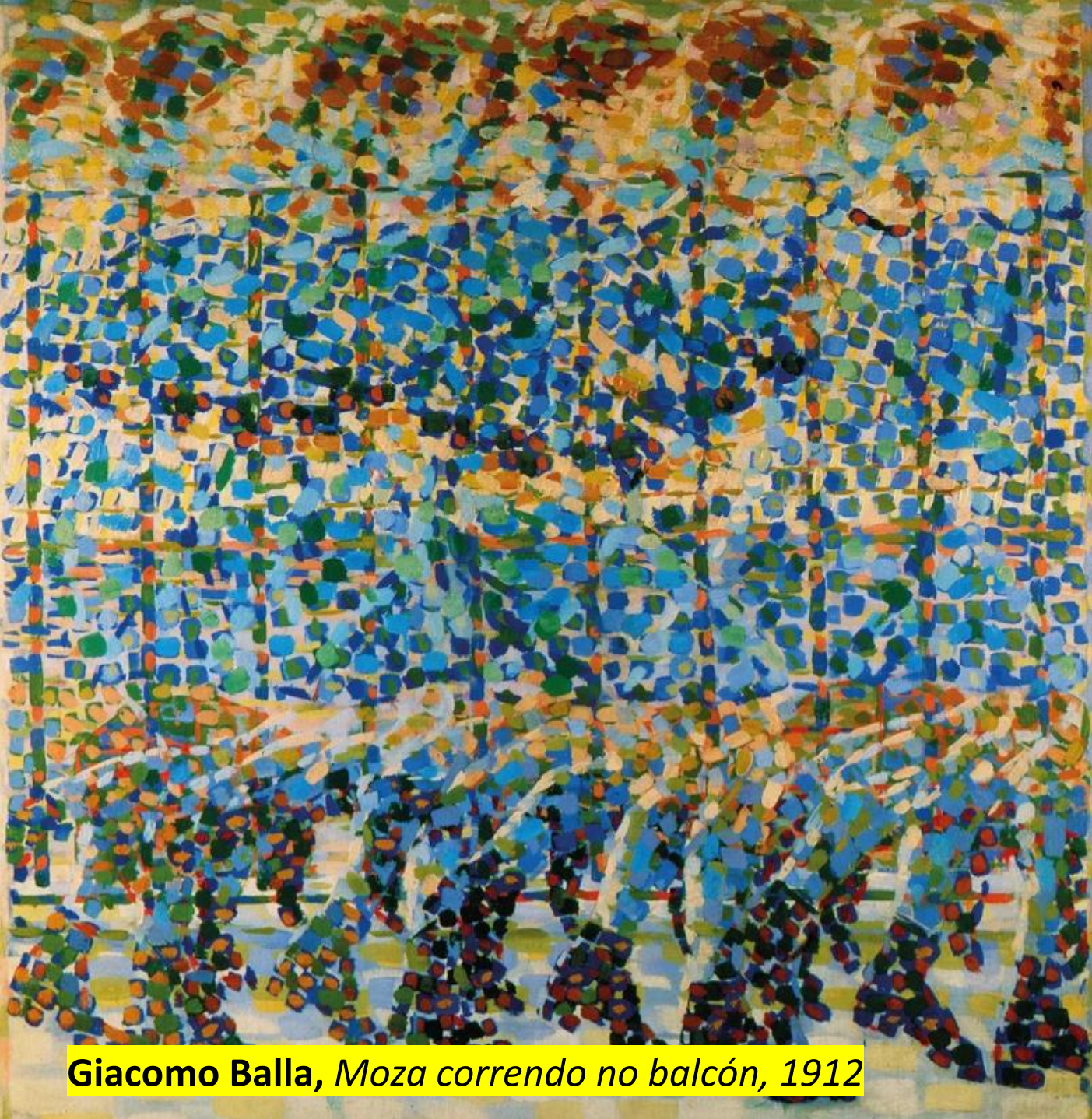
Umberto Boccioni, *Formas únicas de continuidade no espazo*, 1913

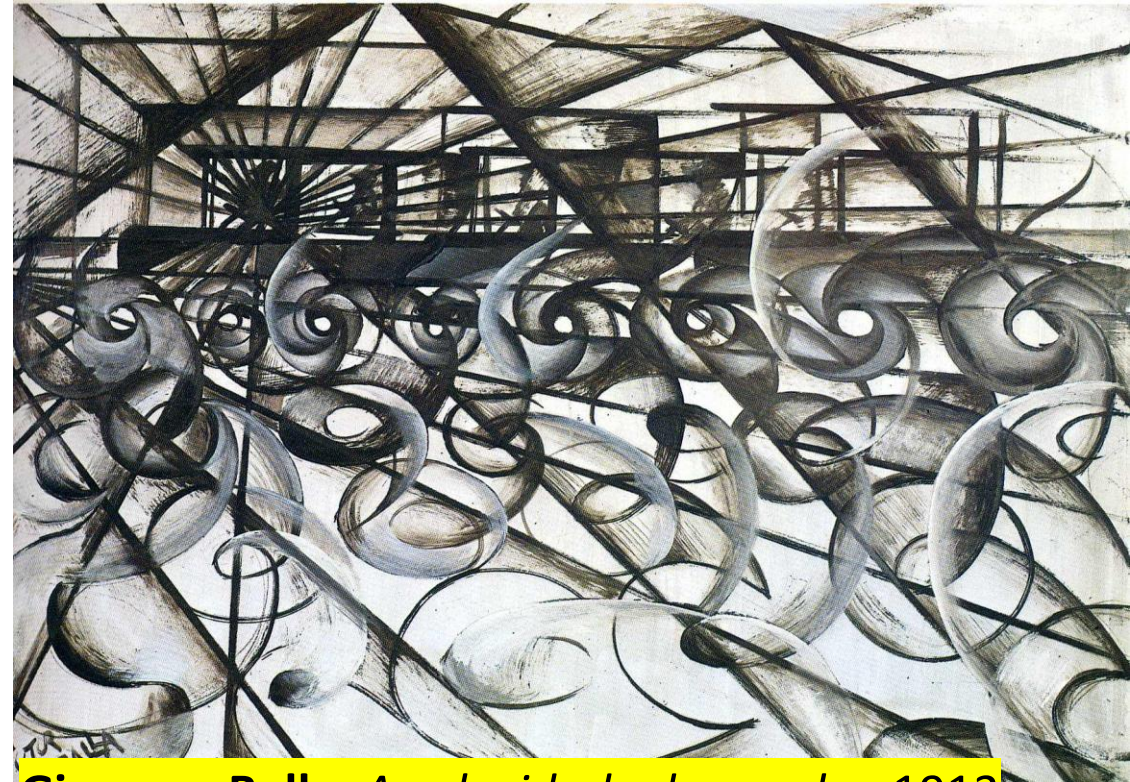
“Nós, os mozos e fortes futuristas, non queremos nada que ver co pasado! (...) Liberaremos a Italia dos seus innumerables museos, que a cobren coma se fosen innumerables cemiterios (...). Declaramos... unha nova beleza, a beleza da velocidade. Un coche de carreiras... é máis fermoso que a Vitoria de Samotracia”.

Marinetti, *Manifesto futurista*, 1909

Giacomo Balla, *Moza correndo no balcón*, 1912

Giacomo Balla, *A velocidade dun coche*, 1913

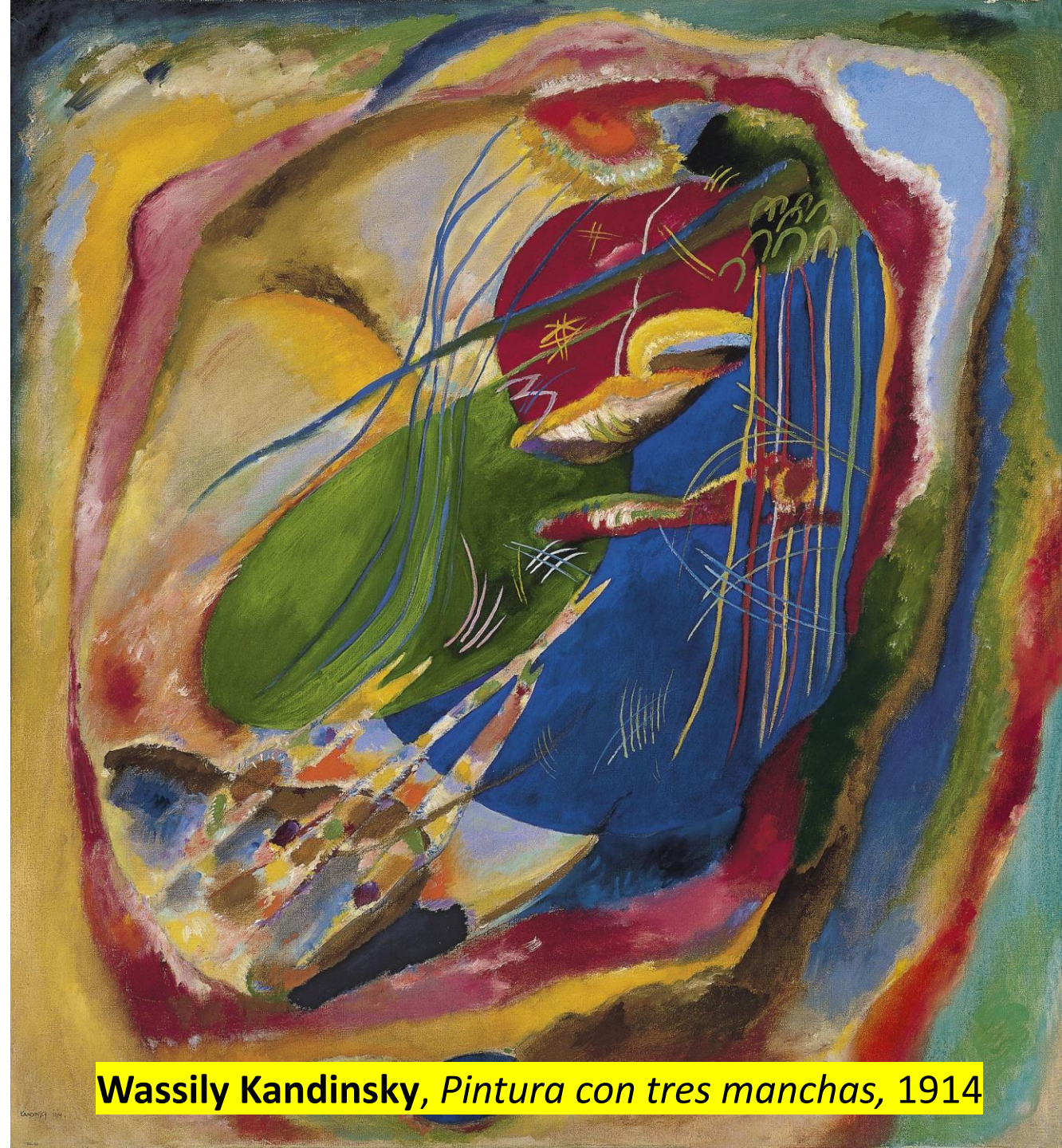
Mostra de teatro futurista

Música futurista:

<https://www.bing.com/videos/riverview/relatedvideo?&q=El+Despertar+De+Una+Ciudad+Rusola&&mid=415BCFE69B47B704C5A3415BCFE69B47B704C5A3&&FORM=VRDGR>

5. Os inicios da abstracción

No ano **1914 Vassily Kandinsky** presentou o que se considera a **primeira obra abstracta**: *Pintura con tres manchas*. Kandinsky aborrecía a sociedade materialista e científica e aspiraba a rexenerar o mundo mediante unha arte de pura interioridade. Pouco a pouco as súas obras van liberándose da figuración, materializando así o seu desexo de crear un equivalente da música en pintura (a música non precisa de letra para emocionar, a melodía é suficiente) O seu estilo pretendía evocar emocións a través de cores e formas. A forma pasa a ser «a expresión exterior dun contido interior». A través da súa forza interior, Kandinsky quería suscitar emocións no espectador que foran máis aló das simples sensacións e que lle liberaran do materialismo da vida moderna.

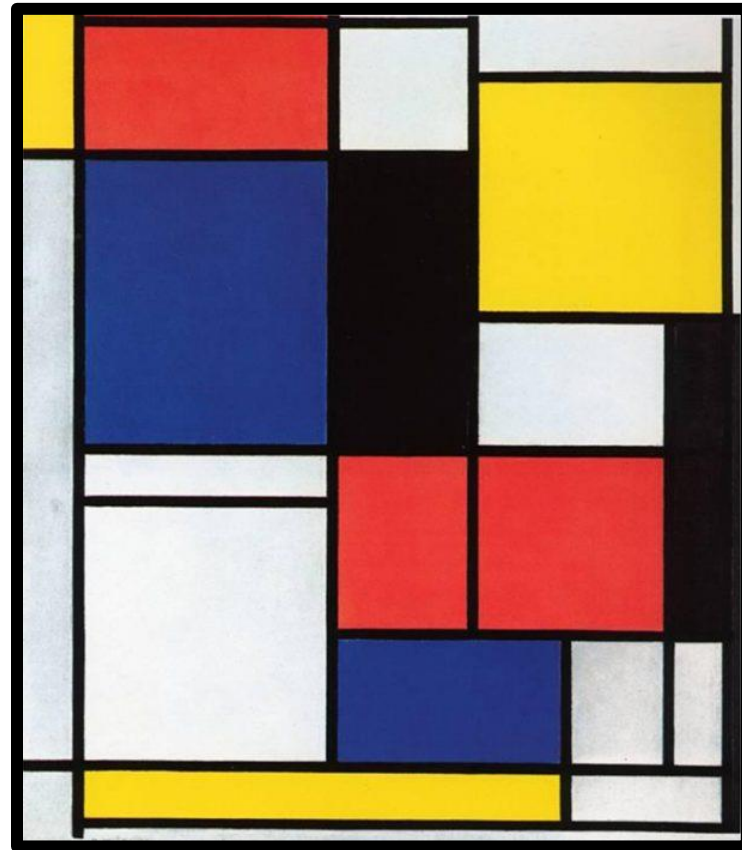
Wassily Kandinsky, *Pintura con tres manchas*, 1914

A arte abstracta xurde no seo do **expresionismo alemán**, pero a súa consolidación como xénero ten que ver tamén coa influencia da **técnica cubista** (xogar coas formas) e do impacto dunha corrente filosófica-relixiosa chamada “**Teosofía**”. O seu obxectivo era descubrir a unidade de todo o que existe e lograr comprender os principios cósmicos da existencia humana, e estas ideas influíron en moitos artistas abstractos.

Dentro da abstracción houbo diferentes tendencias, por exemplo a **abstracción xeométrica**, que engloba, a súa vez, distintas correntes: o **suprematismo** (Kasimir Malevich), o **neoplasticismo** (Piet Mondrian) e o **construtivismo ruso** (Vladimir Tatlin).

Kasimir Malévich, *Suprematism*, 1916

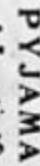

Piet Mondrian, *Tableau II*, 1921/25

Vladimir Tatlin, *Monumento á 3ª internacional*, 1920

110

ROTS MA

Marcel Duchamp,

A proposta máis peculiar do dadaísmo foron os *Ready Mades* de Duchamp. Para iso seleccionaba unha serie de obxectos cotiáns, descontextualizados e asociados con outros de forma arbitraria e expoñíaos como “obras de arte”.

Max Ernst, *Sen título (Dadá)*, 1922

Consellos de Tristán Tzara para facer un poema dadaísta:
“Colla un xornal
Colla unhas tesoiras
Escolla no xornal un artigo da lonxitude que conta darlle
ao seu poema
Recorte o artigo
Recorte deseguido con coidado cada unha das palabras
que forman o artigo
e métaas nunha bolsa
Axítea suavemente
Agora saque cada recorte uno tras outro
Copie de forma concienciada
na orde en que saísen da bolsa
O poema parecerase a vostede
E é vostede un escritor infinitamente orixinal e dunha
sensibilidade feiticeira,
aínda que incomprendido do vulgo”

7. Expresionismo alemán tras a 1ª G.M.: A "nova obxectividade"

Otto Dix, Soldados avanzando baixo un ataque de gas, 1924

Otto Dix, Tullidos de guerra, 1920

Otto Dix, Os xogadores de cartas, 1920

- Entre 1923 e 24 xurdiu unha nova corrente artística no seo do expresionismo alemán: a **Nova Obxectividade**. A durísima posguerra en Alemaña -a morte e a miseria, a hipocrisía de certa burguesía ou a riqueza dalgúns xenerais- provocaron a formación dun colectivo de intelectuais de todos os ámbitos comprometidos, a través do seu traballo, co presente e as forzas políticas de corte democrático e revolucionario.

- A nivel artístico, expresouse na forma dun novo **realismo social satírico**. Os artistas querían mostrar a realidade tal como era, aínda que desde unha perspectiva crítica. Para iso usaron os recursos formais propios do expresionismo -a deformación das formas ou a cor arbitraria- pero volvendo á figuración e a representación "**obxectiva**" da realidade.

George Grosz, *Día gris*, 1923

George Grosz, *Metropolis*, 1917-1918

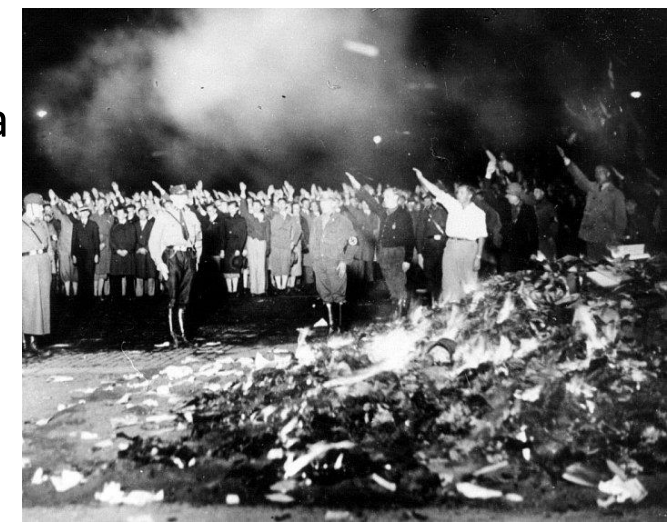
Fritz Lang, película
Metrópolis, 1927

<https://www.youtube.com/watch?v=FZGc0DmVUI8&t=1006s>

“Arte dexenerada” ou *Entartete Kunst* foi o título dunha exposición propagandística montada por os nazis en Múnic no ano 1937, que consistía en obras de arte moderna, requisadas de coleccións públicas, acompañadas por etiquetas de texto ridiculizándoas, exhibindo nas etiquetas explicativas o prezo que as autoridades alemás anteriores a 1933 pagaran por elas, en tanto que o pobo sufría as consecuencias das inxentes reparacións de guerra alemás e da tremenda crise de 1929.

As obras contiñan subtítulos redactados por Hitler, que reflectían de maneira sarcástica a “obscenidade, tolemia, blasfemia e negritude desta arte”. A exposición foi deseñada para inflamar á opinión pública e poñela en contra da arte moderno aínda que, debido ao éxito da mesma, viaxou logo a outras doce cidades de Alemaña e Austria entre 1937 e 1941, e alcanzou máis de tres millóns de visitantes.

8. Surrealismo (1924)

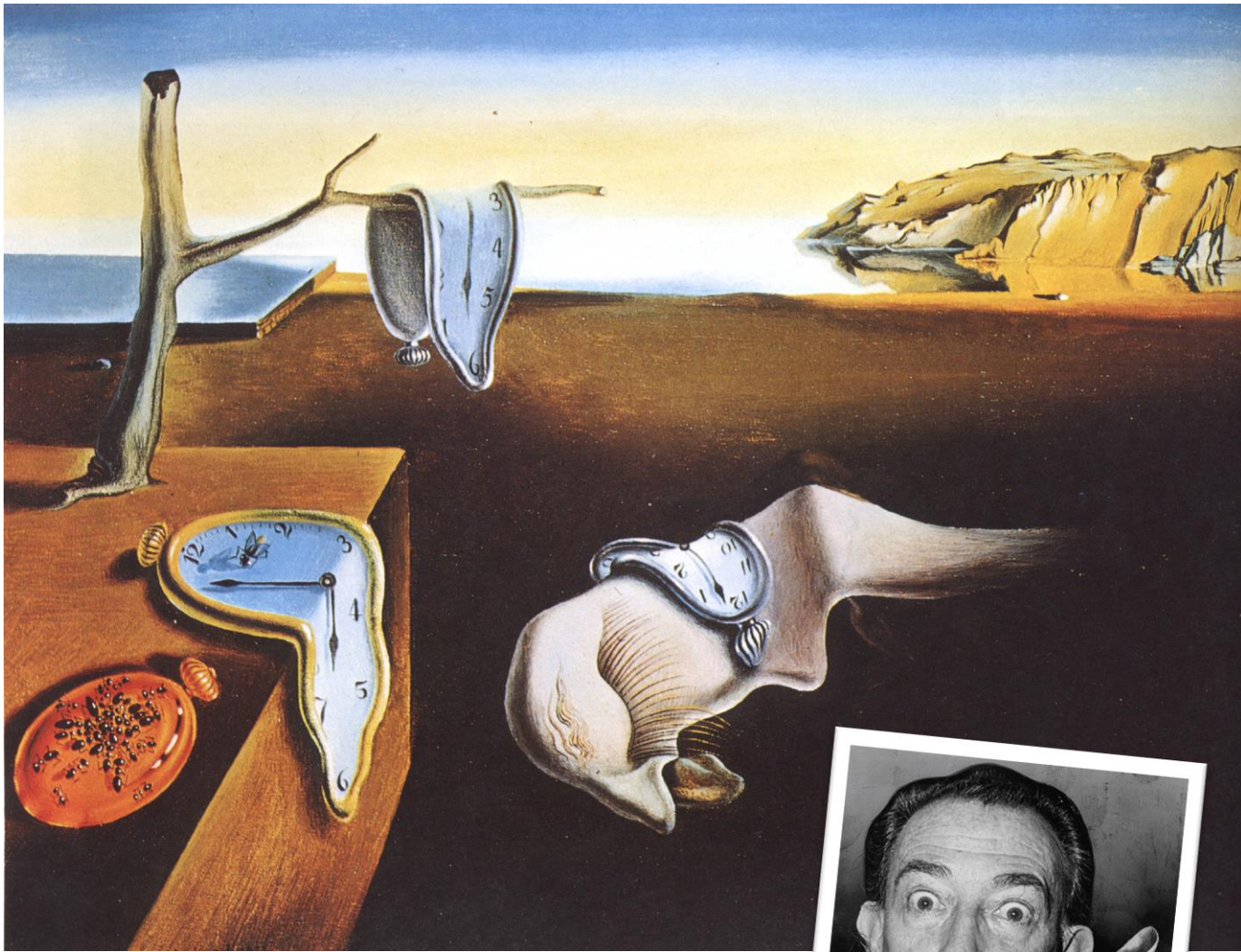
Sigmund Freud dicía que cando a consciencia desaparece, o neno e o salvaxe que viven en nós facíanse co control, e foi esta idea a que levou a proclamar á vangarda surrealista (Sobre-realidade) que a arte nunca podía ser producida polo pensamento consciente.

O artista non planeaba a súa obra, senón que a deixaba xurdir nunha especie de automatismo psíquico.

Por outra banda, na temática dos artistas surrealistas manifestouse un claro interese por representar os aspectos irracionais do mundo dos sonhos e os fenómenos do subconsciente.

René Magritte, *Fillo do home*, 1964

Salvador Dalí, *A persistència da memòria*, 1931

Joan Miró, *Constel·lacions*, 1941